

פרשת כי תשא

(ע"פ הרב עוזר אלפרט)

"וַיִּשְׁמְרוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת הַשַּׁבָּת, לַעֲשׂוֹת אֶת הַשַּׁבָּת לְדֹרֹתָם בְּרִית עִוְלָם. בְּיָמֵי וַיִּבְרַח בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֹתָהּ הָיָה לְעֹלָם..." (שמות, ט"ז - י"ז) כשהתורה מצווה את בני ישראל לשמור את השבת כברית עולם ביניהם, מדוע היא כותבת את המילה עולם עם האות "ו" (כתיב מלא), והמילה עולם השנייה (לעלם) בלי "ו" (כתיב חסר)?

הגמרא במסכת שבת, דף ס"ט, עמוד ב', מציינת מחלוקת מעניינת לגבי מי שהלך לאיבוד במדבר. מכיון שאינו יודע באיזה יום הוא נמצא, הוא אינו בטוח מתי עליו לשמור את השבת. רבי חייא, בנו של רב, חושב שעל האיש לשמור את השבת למחרת, ואחרי כן, לספור שישה ימים ואז לשמור שבת נוספת. מצד שני, רב הונא טוען שעליו להתחיל ולספור שישה ימים ורק אז לשמור את השבת הראשונה.

הגמרא מסבירה שרבי חייא, בנו של רב, מביע את דעתו בלמדו מאדם הראשון שנברא ביום ששי. בשבילו, שבת היה היום הבא, ואחריו שישה ימים ושוב שבת. רב הונא, מצדו, מתרכז בבריאת העולם. מנקודת מבט זו, קדמו ששת ימי השבוע, ורק אחריהם הגיעה השבת. ההלכה נקבעה לפי דעת רב הונא.

הגאון מווילנה מציע, שהחריגה בשני הפסוקים שלנו קובעת את הדין הזה. מכיוון שהמילה השנייה "עלם" נכתבת בלי האות "ו", אפשר להבין אותה כמובן של "נעלם". התורה מורה שעל אדם שעברו שבת היא מבחינת נעלם, מכיוון שהוא אבוד במדבר ואינו יודע באיזה יום הוא נמצא, לנהוג לפי סדר בריאת העולם, לפי דעתו של רב הונא שקדמו ששת ימי השבוע, ורק אז היגיע השבת.

==--==

הגמרא במסכת חולין, דף קל"ט, עמוד ב', שואלת היכן מרומז **מרדכי** בתורה, והיא עונה שהוא מוזכר בהתחלת פרשת כי תשא (שמות, ל, כ"ג) כשהתורה עורכת רשימת הסממנים המרכיבים את שמן המשחה. הראשון מבין הסממנים נקרא מר דרור, ובתרגום הארמי "מירא דכיא" שנשמע כמו מרדכי.

הרמב"ם (כלי המקדש, א:ג) כותב שהמר דרור שבשמן המשחה נעשה מדם חיה שאינה כשרה שמקורה בהודו. הראב"ד מתנגד בעוז, וטוען ששום חלק מחיה לא כשרה אינה יכולה להיות חלק מדבר המשמש בבית המקדש.

ה"כסף משנה" מגן על הרמב"ם, ומסביר שהיות והחומר בו מדובר מיובש ונטהן לאבקה דקה, הוא נחשב לעצם שונה לחלוטין, ולכן הוא מותר, למרות שבראשיתו הוא נובע מחיה לא כשרה. בכל זאת, מדוע נרמז מרדכי במיוחד בחומר שמקורו כה מוטל בספק?

המדרש מסביר שהפסוק באיוב (י"ד:ד) "מִי יִתֵּן טָהוֹר מְטֵמָא" מתייחס למושג של דבר טהור הנובע ממה שהו טמא, דוגמת הפרה אדומה שמטהרת אדם אחד ומטמאה אדם אחר. אחת מהדוגמאות הניתנות היא מרדכי הטהור והקדוש שיורד משמעי בן גרא הטמא. פרשן אחד (הגדה של פסח ריח דודאים) מציע, שהדבר נרמז בעובדה ששמו של מרדכי נרמז בחיה לא כשרה, ושלפי הרמב"ם משתמשים בה בבית המקדש.

על השאלה, מדוע נרמז שמו של מרדכי בתרגום ולא בפסוק התורה עצמה, מפרש בעל ה"דברי פורים" שחלק גורלי מהנס שבמגילה נבע משליטתו של מרדכי בשפות זרות – וככה, הוא היה מסוגל להבין את מזימת בגתן ותרש שדברו בשפה זרה, שהם חשבו שאף אחד המאזין להם לא יוכל להבינה. לכן, נרמז שמו של מרדכי בתרגום בשפה זרה.

בהערה צדדית, למרות שהגמרא מוצאת מקור לשמו של המן בפסוק שבחומש בראשית, רבי יוסף חיים זוננפלד מציע שהשם גם נרמז בפרשת הסמנים ביחד עם מרדכי. מתוך אחד עשרה סממני הקטורת, לעשרה מהם ריח טוב, חוץ מהחלבנה (ל: ל"ד), שלה ריח מגעיל. לא מפתיע שהגימטריה של המילה "חלבנה" שווה לזו של "המן".

==--==

הגמרא בנדרים, דף ל"ח, עמוד א', מספרת שבמשך ארבעים הימים הראשונים שמשו רבנו שהה על הר סיני, הוא למד את כל התורה כולה מפי הקב"ה בכל יום, ומיד שכח אותה, עד שהקב"ה נתן לו את הידיעה במתנה (וייתן אל מִשָּׁה, כְּכֹלְתּוֹ לְדַבֵּר אֶתוֹ בְּהַר סִינִי [שמות, ל"א, י"ח]). מה הייתה המטרה של הקב"ה כשלימד את משה את התורה במשך ארבעים יום, כשהוא ידע שמשו ישכח אותה מיד?

האלשי"ך הקדוש נותן שני הסברים. ראשית, משה היה חייב לטהר את נשמתו לחלוטין, לדרגה הגבוהה ביותר, כדי שיזכה לקבל את כל התורה כולה וללמדה את עם ישראל. כל יום נוסף שהוא למד, שימש לטהר אותו יותר ויותר. שנית, ידיעת התורה ניתנת במתנה, רק למי שניסה מקודם, בכל כוחו ומרצו, להשיג אותה.

הרב פאם (עטרה למלך) מפיק מזה, כשמישהו לומד תורה, ושוכח את לימודו, אל לו להיות מדוכא, להתייאש, ולהרגיש שכל השתדלותו היה בזבוז אחד גדול, כי התורה שהוא למד עדיין משמשת לטהר ולרומם את נשמתו, ועל ידי זה, הוא יהיה מסוגל להבין את התורה בדרך טובה יותר, והדבר יעזור לו לזכות במתנה של תורה, אפילו מעבר לרמה, שהוא היה מסוגל להשיג ולהבין באופן טבעי.